

Voorlichting op reguliere scholen

Resultaten van een inventarisatie
onder belangenorganisaties

Inhoudsopgave

Inleiding

1. Respondenten	2
2. Voorlichtingen	2
3. Inhoud van de voorlichtingen	3
4. Tevredenheid over het materiaal van de voorlichtingen	4
5. Behoeftte aan extra materiaal	5
6. Problemen bij het geven van voorlichtingen	6
7. Behoeftte aan verbetering van de voorlichtingen	6
8. Landelijke bijeenkomst	6
9. Verdiepingsvragenlijst	7
10. Personele inzet bij voorlichtingen	7
11. Werving van vrijwilligers	7
12. Toerusting van de vrijwilligers	8
13. Materiaal	9
14. Evaluatie	11
15. Werving scholen	11
16. Aanbevelingen	12
17. Vervolgstappen	14

Bijlagen

Bijlage 1	Deelnemende organisaties	15
Bijlage 2	Vragenlijst 'Voorlichtingen op reguliere scholen	16
Bijlage 3	Verdiepingsvragenlijst	19

Inleiding

Jaarlijks worden er enorm veel voorlichtingen op scholen gegeven door belangenorganisaties¹.

Door de jaren heen is er zo een schat aan ervaring en materiaal ontstaan. Hoog tijd, vindt NSGK, om dit te inventariseren.

Voor de inventarisatie zijn twee vragenlijsten gemaakt, een basisvragenlijst en een verdiepingsvragenlijst. Met hulp van programma VCP en de CG-Raad is het onderzoek breed bekend gemaakt onder de achterbannen en zijn de vragenlijsten verspreid. 38 organisaties hebben één of beide vragenlijsten ingevuld. Het onderzoek vond plaats in maart/april 2011 en is uitgevoerd door Joke Visser.

Op basis van de inventarisatie organiseert NSGK, in samenwerking met Programma VCP, een landelijke bijeenkomst waarop belangenorganisaties hun ervaringen kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren. Deze bijeenkomst zal plaatsvinden in januari 2011. De resultaten van de inventarisatie worden in juli 2010 bekend gemaakt via de website van NSGK.

In het navolgende worden de gegevens van de inventarisatie besproken.

1. Respondenten

In totaal hebben 38 belangenorganisaties de basisvragenlijst ingevuld. Van deze 38 belangenorganisaties vulden 31 ook de verdiepingsvragenlijst in (82%).

30 (van de 38) organisaties zijn regionale belangenorganisaties. 6 werken landelijk. 2 organisaties vallen in de categorie 'overige'.

De lijst met organisaties die aan het onderzoek hebben meegedaan treft u aan in bijlage 1.

2. Voorlichtingen

35 van de 38 organisaties geven voorlichtingen op scholen. Twee organisaties geven geen voorlichtingen en gaan dit ook niet doen. Eén organisatie is voornemens om voorlichtingen te gaan geven.

27 van de 35 organisaties geven voorlichtingen in het basisonderwijs (77%). Veelal in groep 8. Gemiddeld geven organisaties jaarlijks tussen de 15 en 25 voorlichtingen op basisscholen. Uitschieters zijn Stichting Gips (200), Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties (100) en MEE Rotterdam (450).

Op middelbare scholen en in het beroepsonderwijs zijn organisaties aanmerkelijk minder actief. Dat geldt echter niet voor alle organisaties. Uitzondering zijn de Pandora voorlichtingen van de Cliëntenbond/Voice: VMBO (20), HAVO/VWO (80), MBO (40) en WO (20).

---

¹ Onder belangenorganisaties verstaan wij o.a. gehandicaptenplatforms, afdelingen van gehandicaptenorganisaties, lokale gehandicaptenraden, etc.

Onderwijscategorie	Aantal organisaties die voorlichting geven in deze onderwijscategorie	Percentage N=35
Basisonderwijs	27	77%
VMBO	7	20%
HAVO/VWO	6	17%
Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	7	20%
Hoger beroepsonderwijs (HBO)	5	14%
Wetenschappelijk Onderwijs/Universiteit	1	3%
Anders	9	26%

Tabel 1: Per onderwijscategorie het aantal organisaties die voorlichtingen geven

Onder de antwoordcategorie 'anders' worden genoemd: senioren- en vrouwenbonden, opening gemeentehuis, Gemeentebestuur, Blijf Mobielbeurs, groepen van maatjesprojecten, advocaten, artsen en verpleegkundigen. Enkele organisaties verstrekken materiaal aan ouders of leerkrachten waarmee zij zelf de voorlichtingen verzorgen.

In totaal worden er jaarlijks door 35 organisaties **1450 voorlichtingen** gegeven. De verdeling van dit aantal per onderwijscategorie is opgenomen in tabel 2.

Onderwijscategorie	Totaal aantal voorlichtingen per jaar dat in deze onderwijscategorie wordt gegeven
Basisonderwijs	1045
VMBO	34
HAVO/VWO	37
Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	163
Hoger beroepsonderwijs (HBO)	79
Wetenschappelijk Onderwijs/Universiteit	20
Anders	72
Totaal	1450

Tabel 2: Verdeling van aantallen voorlichtingen per jaar per onderwijscategorie

Bij de antwoordcategorie 'anders' geeft één organisatie aan (Cliëntenbond/Voice) dat er zo'n 60 voorlichtingen worden gegeven aan groepen van maatjesprojecten, advocaten, artsen, verpleegkundigen.

Locatie

De voorlichtingen worden, afhankelijk van de inhoud van het programma, in een leslokaal (79%) of in een gymzaal (70%) gegeven. Daarnaast maakt de helft van de organisaties ook gebruik van andere ruimten, zoals buiten (schoolplein), de gangen, hal, aula of collegezaal.

3. Inhoud van de voorlichtingen

De voorlichtingen op de scholen bestaan voor het merendeel uit persoonlijke ervaringsverhalen, oefeningen of opdrachten en een spel. Ook het vertonen van een film/dvd en een ervaringstocht maken vaak deel uit van het programma.

Onderdelen van een voorlichting	Aantal organisaties	Percentage (N = 33)
Persoonlijke ervaringsverhalen	26	79%
Een les over	9	27%
Een (deel van een) film/dvd	14	42%
Een ervaringstocht	14	42%

Een spel, namelijk	18	55%
Oefeningen/opdrachten	20	61%
Discussie aan de hand van stellingen	8	24%
Anders, namelijk	12	36%

Tabel 3: De onderdelen van een voorlichting

Een les

Een aantal lessen zijn nader gespecificeerd, bijvoorbeeld 'een les over...':

- het leven met een handicap d.m.v. het spelen van ervaringsverhalen
- meerdere soorten beperkingen, 6 lessen
- wat het is om met een beperking te leven
- over rijden in een rolstoel
- epilepsie.

Een spel

De spellen die genoemd worden zijn:

- Gehandicapten Informatie Project Scholen (GIPS), een ganzenbordspel met zowel een praktisch als een theoretisch gedeelte (2).
- Rollenspelen
- Ganzenbord (5)
- Voelspel, braille, hoorspel, hindernisbaan, cadeau inpakken met 1 hand
- Handicaprace (2)
- Les met 10 rolstoelen (basketbal)
- Rebus voor slechtzienden.

Overige

Bij de antwoordoptie 'Anders, namelijk wordt aangevuld:

- kringgesprek, waarbij de vragen van de leerlingen centraal staan
- logopedisten en stottertherapeuten geven m.b.v. de lesbrochure Stotteren soms een les over stotteren in het basisonderwijs.
- hulpmiddelen tonen en laten voelen, gebruiken zoals bijvoorbeeld: bestek, bekens enz.
- een quiz.

4. Tevredenheid over het materiaal van de voorlichtingen

30 organisaties vinden dat het materiaal dat zij gebruiken voldoet. Vier organisaties zijn er niet tevreden over.

Organisaties hebben vaak zelf materiaal ontwikkeld. Enkele quotes van organisaties die tevreden zijn:

"We hebben ons voorlichtingsprogramma zelf gemaakt. Onze medewerkers zijn geschoold door mensen uit een expertisecentrum en met hen samen is een afwisselend programma met een persoonlijke dvd gemaakt". (Gehandicaptenplatform 's Hertogenbosch).

"We hebben ons eigen werkboekje voor leerlingen ontwikkeld en materialen verzameld ter ondersteuning". (Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties).

"We hebben geregeld via een sponsor goede materialen kunnen aanschaffen." (Klas op Wielen N.O. Twente).

“De PAH heeft het **Hartpaspoort voor de basisschool** ontwikkeld. Hiermee kunnen ouders de leerkracht voorlichten over de aangeboren hartafwijking. Tot 2009 konden ouders (leden) een Hartpaspoort bestellen. In 2010 is besloten om ouders van elk kind dat 4 jaar wordt het Hartpaspoort te sturen. Wij ontwikkelen op dit moment een spreekbeurtpakket voor kinderen met een aangeboren hartafwijking. Zij kunnen dan zelf de klas informeren hierover. Daarin moet worden opgenomen: een voorbeeldhart, een hartposter waarop de hartafwijking getekend kan worden, hartepoppetjes om uit te delen, AVI leesboekjes voor beginnende lezers, een website waarop in kindertaal medische informatie met plaatjes te vinden is over diverse hartafwijkingen en het leven met deze hartafwijking”. (Patiëntenvereniging Aangeboren Hartafwijkingen).

In de volgende paragraaf worden de wensen benoemd van de organisaties voor wie het materiaal niet voldoet.

5. Behoeft aan (extra) materiaal

26 organisaties hebben aangegeven dat zij behoefte hebben aan extra materiaal. Het gaat daarbij om:

Materialen	Aantal organisaties	Percentage (N = 26)
Persoonlijke ervaringsverhalen	4	15%
Een les over	1	3%
Een film/dvd	6	23%
Een ervaringstocht	2	7%
Een spel, namelijk	0	0%
Oefeningen/opdrachten	5	19%
Discussie aan de hand van stellingen	2	7%
Anders, namelijk	19	73%

Tabel 4: Behoeft aan materialen

De organisaties voor wie het materiaal niet voldoet geven aan dat zij geholpen zouden zijn met:

Materiaal:

- Verschillende materialen om visuele beperkingen te laten ervaren, zoals blindeerbrillen, rinkelballen en een braileregel voor de computer
- Hoofdspriet
- Materiaal dat we aan de kinderen mee kunnen geven om er nog eens naar te kijken en (thuis en in de klas) er over te praten.
- Hulpmiddelen, die mensen met een beperking gebruiken
- Lesmateriaal/brochures om in de klas mee te werken en om aan de kinderen mee te geven
- Wervingsmateriaal zoals bijvoorbeeld een filmpje van een les op onze website
- Nieuwe ideeën en spelen met ADL-materiaal en spel met gebarentaal. En kant en klaar spel materiaal. (het meeste materiaal is nu zelf gemaakt)
- Nieuwe onderdelen voor het ganzenbordspel. Hulpmiddelen die men kan gebruiken om een beperking na te spelen.

Programma

- Een alternatief voor de sportles van rolstoelbasketbal
- Onze werkgroep is toe aan afwisseling en vernieuwing. Er wordt al 8 jaar op dezelfde wijze gewerkt.

Onderzoek

- Ik zou graag ondersteuning willen bij een onderzoek naar het gebruik van de door ons geproduceerde DVD voor het basisonderwijs (Dit is mijn school!).

Medewerkers en ervaringsdeskundigen

- Ervaringsdeskundigen die ook in andere kernen kunnen meewerken:we hebben nu een heel enthousiaste groep, maar die kunnen niet in alle kernen meewerken:dat zou teveel worden

Kort samengevat gaat het om:

- aanvulling van materialen
- vervanging van huidig materiaal
- vernieuwing van het programma
- verfraaiing van het materiaal
- ontwikkelen van nieuw materiaal.

6. Problemen bij het geven van voorlichtingen

15 organisaties ervaren geen problemen bij de voorlichtingen. 18 organisaties daarentegen wel. Zij geven de volgende problemen aan:

1. De ontoegankelijkheid van de scholen en ontbreken van een aangepast toilet(12)
2. Gebrek aan geschikte ruimtes om de voorlichtingen te geven (3)
3. Planning binnen de school, inbreuk op onderwijsprogramma. Afspraken komen traag tot stand(2)
4. Het vinden van geschikte medewerkers (2)
5. Scholen zijn soms niet overtuigd van het belang van de voorlichtingen (1)

7. Behoeftte aan verbetering van de voorlichtingen

Wat hebben organisaties nodig om hun voorlichtingen te verbeteren? 30 organisaties hebben deze vraag beantwoord. Zij geven aan:

- vrijwilligers/ervaringsdeskundigen (8)
- materialen (7)
- goede voorbeelden (4)
- praktische opdrachten (2)
- tips en ervaringen uitwisselen (3)
- jongeren met een handicap (1)
- ervaringsdeskundigen met een auditieve handicap (1)
- meer bekendheid (1)
- documentatiemateriaal om uit te delen (2)
- financiering (1)
- deskundigheidsbevordering hoe je een goed lesprogramma kunt overdragen (1).

8. Landelijke bijeenkomst

NSGK neemt, in samenwerking met programma VCP, het initiatief om centraal in Nederland een bijeenkomst te organiseren voor belangenorganisaties die voorlichting geven in het regulier onderwijs. Het doel van deze bijeenkomst is om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren.

33 organisaties ontvangen graag een uitnodiging voor deze bijeenkomst. Twee hebben er geen behoefte aan en drie organisaties hebben niet gereageerd op het aanbod. Op basis van de hoge respons kan worden geconcludeerd dat een dergelijke bijeenkomst in een behoefte voorziet.

9. Verdiepingsvragenlijst

31 van de 38 organisaties hebben, naast de basisvragenlijst, ook de verdiepingsvragenlijst ingevuld (82%). De verdiepingsvragenlijst gaat dieper in op de personele inzet bij de voorlichtingen, het materiaal, de evaluatie en de werving van scholen. In de volgende paragrafen worden de antwoorden op de vragen over deze thema's beschreven.

10. Personele inzet bij voorlichtingen

Organiseren

Bij ruim de helft van de organisaties organiseren vrijwilligers de voorlichtingen. In vier organisaties organiseert een betaalde medewerker de voorlichtingen en bij vijf organisaties is het een combinatie van beide.

Bij vijf organisaties zijn het anderen die de voorlichtingen organiseren, namelijk logopedisten/logopedist-stottertherapeuten, ambassadeurs, kinderen zelf, of docenten.

Voorlichten

In 23 van de 31 organisaties worden de voorlichtingen gegeven door vrijwilligers. In drie organisaties zowel door vrijwilligers als betaalde medewerkers. Bij géén van de organisaties worden de voorlichtingen uitsluitend door betaalde krachten gegeven. Vijf organisaties noemen anderen die de voorlichtingen geven: docenten, ervaringsdeskundigen, ambassadeurs of kinderen.

11. Werving van vrijwilligers

Driekwart van de organisaties kan voldoende vrijwilligers vinden voor de voorlichtingen. Vijf organisaties lukt dit niet. 18 organisaties hebben een toelichting op hun antwoord geschreven.

Samengevat geven zij aan:

- vrijwilligers vallen uit vanwege hun gezondheid
- niet elke vrijwilliger heeft hiervoor de kwaliteiten.

Ook geven een aantal organisaties aan dat met wat extra vrijwilligers er meer voorlichtingen gegeven kunnen worden. Daarnaast neemt de kwetsbaarheid van het team af als de groep groter is.

“Tot 2 jaar geleden was het erg moeilijk mensen te vinden, met name mensen die of zelf een beperking hebben of in elk geval affiniteit hiermee hebben. Alle bovenstaande opties zijn geprobeerd. Pas toen mensen persoonlijk werden benaderd hadden we in kort tijd 5 vrijwilligers die aan de eisen voldeden”. (Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties).

“Vooral vrijwilligers met een chronische ziekte of een motorische beperking zijn moeilijk te vinden, we hebben wel veel vrijwilligers die zich aanmelden maar niet geschikt blijken te zijn of niet in staat zijn vanwege hun beperking of ziekte een voorlichting te geven. Het kost nogal wat energie om naar een school te reizen en daar een les van ander half uur te geven”. (MEE Rotterdam).

“Vanaf het begin hebben wij een vrijwilligster die een hulphond heeft. Dit is voor de kinderen vaak confronterend maar wel zeer leerzaam. Mocht deze vrijwilligster wegens haar ziekte uitvallen dan is de aandacht van de leerlingen moeilijker vast te houden”. (Gehandicaptenplatform Geertruidenberg).

Werving nieuwe vrijwilligers

Nieuwe vrijwilligers werven de organisaties door een oproep te plaatsen op de website, via de vrijwilligerscentrale en door mensen uit het eigen netwerk persoonlijk te benaderen. Een aantal organisaties benadrukt dat vooral de persoonlijke benadering succes heeft.

Wervingsmethoden	Aantal organisaties N=30
Oproepen in de nieuwsbrief van mijn organisatie	9
Oproepen op de website van mijn organisatie	12
Advertenties in de plaatselijke krant	3
Via de Vrijwilligerscentrale	12
Nieuwe vrijwilligers melden zich vanzelf aan, daar hoeven we geen moeite voor te doen	5
Anders, namelijk	22

Tabel 5: Werven van vrijwilligers

Onder 'anders, namelijk...' wordt aangegeven:

Eigen netwerk (9)

Persoonlijke contacten/mond op mond reclame 4

Beurzen, informatiemarkten 3

Artikel in de krant 1

12. Toerusting van de vrijwilligers

Behoeftte aan deskundigheidsbevordering voor de vrijwilligers wordt gepeild door het te vragen tijdens vergaderingen (50%) en door individuele gesprekken met vrijwilligers (30%). Maar verreweg de meeste organisaties geven aan dat vrijwilligers zelf hun behoefte aan deskundigheidsbevordering kenbaar maken (63%).

Peilen van behoefte aan deskundigheidsbevordering	Aantal organisaties N=30
Door individuele gesprekken met vrijwilligers	9
Door het te vragen tijdens vergaderingen	15
Mensen komen daar zelf mee	19
Daar komen wij eigenlijk niet aan toe	5
Anders, namelijk	7

Tabel 6: Wijze waarop organisaties de behoefte aan deskundigheidsbevordering peilen

Toerusting nieuwe vrijwilligers

Nieuwe vrijwilligers gaan eerst als toehoorder mee naar voorlichtingen en leren het 'werkendeweg', geeft driekwart van de organisaties aan. Vier organisaties ontwikkelden zelf een gerichte cursus/training voor hun nieuwe vrijwilligers. Dit zijn: Stichting Gips, Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en Platform Gehandicaptenebeleid Goeree Overflakkee (PGGO).

Bij twee organisaties volgen nieuwe vrijwilligers een gerichte cursus/training bij een andere organisatie.

"Het is per vrijwilliger verschillend, maatwerk, de één heeft ervaring of is een natuurtalent de ander heeft meer begeleiding nodig. In principe worden de vrijwilligers in praktijk opgeleid maar sommige krijgen extra coaching en begeleiding op kantoor. Voor de vrijwilligers met een verstandelijke beperking is er door ons een cursus ontwikkeld". (Roosendaals gehandicapten Platform - RoGeP).

“Nieuwe vrijwilligers lopen een paar keer mee en als ze het leuk vinden en wij vinden dat ze het goed doen vragen we ze vaker om “in te vallen” of om iemand te vervangen”. (Gehandicapten Adviesraad Alblasserdam – GAA).

“In onze vrijwilligersvergadering en ook daarnaast doen wij ook vaak aan deskundigheidsbevordering zonder en met externe ondersteuning”. (Werkgroep Integratie Gehandicapten – WIG).

Toerusting ervaren vrijwilligers

Activiteiten om ervaren vrijwilligers scherp te houden voor hun taak bestaan vooral uit het regelmatig bespreken van ervaringen om daarvan te leren. 25 van de 31 organisaties geven dit aan (80%). Bij vier organisaties volgen ervaren vrijwilligers periodiek een gerichte cursus/training die zij zelf hebben ontwikkeld. Dit zijn Stichting Gips, MEE Rotterdam Rijnmond, Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland en Platform Gehandicaptenbeleid Goeree Overflakkee (PGGO). Bij één organisatie volgen de ervaren vrijwilligers periodiek een gerichte cursus/training bij een *andere* organisatie.

“Wij hebben er bewust voor gekozen geen formele scholing aan te bieden, omdat dat drempelverhogend kan werken en de spontaniteit dan kan verdwijnen. Medewerkers die meer willen bieden we wel kansen, mits competenties aanwezig zijn. Enkele voorbeelden: 1) enkele slechthorenden verzorgen nu de introductie. 2) we spreken af wie de leiding heeft, maar tijdens het bezoek is, vergeleken met de beginperiode, de inbreng van de andere medewerkers veel groter geworden; het is nu meer een teamgebeuren. We gaan 2 x 2 maanden bij scholen op bezoek en na elke bezoeksronde sturen we een Nieuwsbrief waarin het accent ligt op de positieve zaken”. (Gehandicaptenplatform Zedje).

13. Materiaal

25 van de 31 organisatie hebben zelf materiaal ontwikkeld voor de voorlichtingen (81%). Het betreft m.n persoonlijke ervaringsverhalen, oefeningen en opdrachten, films/dvd's en spellen.

Ontwikkelde spellen zijn:

- Rollenspellen over fysieke toegankelijkheid, maar ook over discriminatie (WIG)
- Ganzenbordspel (Lokaal Overleg Gehandicapten Enschede – LOGE, Gehandicapten platform Geertruidenberg –GPG en Roosendaals Gehandicapten Platform
- Meerdere spelen en een sportdag (Klas op wielen N.O Twente)
- Handicaprace (SOLGU)
- bv blind tafel dekken, water halen met krukken, parcourrijden in een rolstoel (Belangengroep Gehandicapten Haarlemmermeer -BGH)
- Rolstoel basketbal (Cliëntenbelang Amsterdam)
- Rebus voor slechtzienden (Platform Gehandicaptenbeleid Goeree Overflakkee -PGGO)

Ook zijn er lessen gemaakt over:

- visueel-auditief-motorisch-verstandelijk beperkt en chronisch ziek (MEE Rotterdam Rijnmond)
- wat er nodig is om een huis aan te passen zodat iemand met een bepaalde handicap zelfstandig of met enige hulp kan wonen (Klas op wielen N.O Twente)
- stotteren met dvd (Nederlandse Federatie Stotteren)
- slecht zien en blind zijn (Platform Gehandicaptenbeleid Goeree Overflakkee -PGGO)
- Epilepsie (Nationaal Epilepsie Fonds)

Onder 'anders, namelijk...' wordt nog genoemd:

- Het hele programma zoals we dat nu al 6 jaar gebruiken. Ieder seizoen wordt er wel wat aan bijgeschaafd. Door de persoonlijke inbreng van de vrijwilligers en de vragen of gebrek aan vragen van de leerlingen is het ook iedere keer een beetje anders van inhoud. Niet ieder leerkracht bereidt de klas (even goed) voor op wat ze gaan doen. (Solcon Deventer)
- Een leerlingenwerkboekje met teksten en vragen en opdrachten. Een lesboek voor de scholen en leerkrachten met inhoudelijke uitleg en de lesopzet. (Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties)
- De samenstelling van de programma's, de enquête en de stellingen; daarnaast evaluatieformulieren die door de leerkrachten worden ingevuld (APCG – Arnhem)
- Spelmateriaal (Gehandicaptenplatform Zedje)
- Een boek, film kunstwerk (Platform Gehandicapten Horst a/d Maas)
- Spreekbeurtpakket, lespakketten, folders, brochures, dvd en website (VGN)

Onderdelen van een voorlichting	Aantal organisaties	Percentage (N = 25)
Persoonlijke ervaringsverhalen	17	68%
Een les over	7	28%
Een (deel van een) film/dvd	13	52%
Een ervaringstocht	11	44%
Een spel, namelijk	13	52%
Oefeningen/opdrachten	15	60%
Discussie aan de hand van stellingen	10	40%
Anders, namelijk	10	40%

Tabel 7: Onderdelen van de voorlichtingen die door organisaties zelf ontwikkeld zijn

Tevredenheid met materiaal

23 organisaties zijn tevreden met het materiaal dat zij zelf hebben ontwikkeld. Vijf zijn deels tevreden. In de toelichting wordt aangegeven dat organisaties continu blijven verbeteren en aanpassen. Ervaringsverhalen zijn persoonlijk en kunnen elke keer weer anders zijn.

Verbeteringen die worden aangegeven zijn:

"We hebben nog niets om over verstandelijke beperkingen te vertellen, dat gebeurt alleen nog n.a.v. wat de leerlingen zelf inbrengen of vragen. We hebben niemand die daar ervaringsdeskundig in is". (Solcon Deventer).

"Het ganzenbordspel moet worden bijgesteld omdat een aantal vragen niet voldoen". (Lokaal Overleg Gehandicapten Enschede - LOGE) .

"Het kan altijd beter en professioneler". (Gehandicapten platform Geertruidenberg -GPG).

"Het zou uitgebreid kunnen worden". (Cliëntenbelang Amsterdam).

"DVD en reader voor beroepsonderwijs wordt niet veel gebruikt, er is weinig belangstelling voor. Verder is er een DVD 'Dit is mijn school', die voor het basisonderwijs is geproduceerd. Onbekend is tot nu toe hoe vaak dit gebruikt wordt. We zouden daar graag onderzoek naar willen laten doen". (SOLGU)

"Het materiaal is ontwikkeld op basis van literatuurstudie en praktijkonderzoek. Ook zijn bestaande voorlichting pakketten bestudeerd". (Gehandicapten Overleg Vianen - GOV).

Bereidheid om materiaal aan te leveren voor databank programma VCP

Programma VCP gaat op haar website een databank inrichten met voorlichtingsmateriaal voor scholen. Aan de organisaties is gevraagd of zij bereid zijn om zelf ontwikkeld materiaal beschikbaar te stellen aan anderen. 21 organisaties zijn hiertoe bereid.

Het betreft:

- DVD's
- Voorlichtingsprogramma's
- Een leerlingenboekje en een lesboek
- Werkwijzen
- Enquête
- Voorbeelden van stellingen
- Lesbrochure Stotteren met dvd

14. Evaluatie

Bijna alle organisaties evalueren de voorlichtingen (87%). Een kwart evalueert alleen binnen de eigen organisatie. Ruim de helft evalueert zowel intern als met de school. Slechts 4 organisaties evalueren niet.

Wijze van evalueren	Aantal organisaties	Percentage (N = 31)
Alleen binnen onze eigen organisatie	8	26%
Alleen met de school	0	0%
Zowel binnen onze eigen organisatie als met de school	17	55%
Wij evalueren niet	4	13%

Tabel 8: Wijze van evalueren van voorlichtingen

Evaluatieformulier

11 organisaties hebben een evaluatieformulier ontwikkeld en 12 niet. Drie gaan dit nog doen. Van de 11 organisaties die zelf een formulier hebben ontwikkeld zijn er 9 tevreden over dit formulier en twee niet. In de toelichting schrijven deze twee organisaties:

- We veranderen elk jaar het formulier maar merken elke jaar weer dat het "anders moet". Roosendaals Gehandicapten Platform -RoGeP)
- Er is wel een evaluatieformulier, maar dat wordt eigenlijk niet meer gebruikt. Het invullen ervan kost tijd en dan wordt het lastig. (Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties)

Beschikbaar stellen evaluatieformulier

Negen organisaties zijn bereid om het evaluatieformulier beschikbaar te stellen aan anderen.

15. Werving scholen

Tweederde van de organisaties werven scholen via een wervingsbrief. Bijna de helft heeft telefonisch contact met docenten en een derde heeft persoonlijk contact met docenten.

Wijze van werven	Aantal organisaties	Percentage (N = 31)
via een wervingsbrief	19	61%
via telefonisch contact met docenten	14	45%
via persoonlijke contacten met docenten	9	29%

we hoeven nauwelijks te werven, scholen benaderen ons met de vraag om een voorlichting te komen geven	5	16%
anders, namelijk	10	32%

Tabel 9: Wijze waarop scholen worden geworven

Bij 'anders, namelijk...' worden e-mail, de lokale krant en de website van de belangenorganisatie genoemd.

Tot slot nog enkele (enthousiaste) reacties, waaruit duidelijk blijkt dat de voorlichtingen in een behoefte voorziet:

"We hebben eigenlijk geen actieve werving meer nodig. De leerkrachten zeggen na iedere voorlichting : tot volgend jaar!" (Solcon Deventer).

"Aan het begin van het schooljaar worden alle groepen 8 van de basisscholen schriftelijk benaderd d.m.v. een aanmeldingsbrief. Hen wordt gevraagd of en wanneer zij ons voor een voorlichtingsochtend willen ontvangen. Na ontvangst van de reacties worden de scholen ingepland en wordt contact opgenomen voor definitieve afspraak. Wij doen dit al zo lang dat dit als vanzelf gaat". (Stichting Gehandicaptenraad Westervoort -GRW).

"Als coördinatoren houden we het overzicht bij welke scholen welke periode aan de beurt zijn. De scholen hebben voor een groep gekozen (6,7 of 8). Als de school aan de beurt is sturen we een mail en vragen de leerkracht ons te bellen om een afspraak te maken. Bellen ze niet binnen een week, dan nemen wij contact op. De ervaring is dat meer dan de helft binnen een week gebeld heeft. Daarna sturen we de datumlijst van de scholen naar de medewerkers met het verzoek aan te geven wanneer ze beschikbaar zijn. Vervolgens gaan de coördinatoren de teams samenstellen Dat is wel even puzzelen omdat er iemand in moet zitten die de leiding heeft, we twee van de drie beperkingen in natura vertegenwoordigd willen hebben, het vervoer van het materiaal en medewerkers geregeld moet worden en we niet-gehandicapten nodig hebben voor vervoer en assistentie bij het spel. Maar tot nu toe lukt het nog steeds". (Gehandicaptenplatform Zedje).

"Bij de start van GIS Woerden in het Europees Jaar van mensen met een handicap 2003 zijn we eerst begonnen met een 'try out' op een basisschool. Dit sloeg zowel bij de leerkrachten als bij de kinderen erg aan. Sinds die tijd zijn steeds meer scholen benaderd en dit heeft ertoe geleid, dat we nu eindelijk alle basisscholen in de gemeente Woerden (met kernen Harmelen, Kamerik, Woerden en Zegveld bezochten. We worden bij elk bezoek gevraagd het volgend jaar weer terug te komen". (GIS Woerden).

16. Aanbevelingen

Voor het eerst heeft er onderzoek plaatsgevonden onder belangenorganisaties over voorlichtingen op scholen. Het onderzoek heeft veel inzichten opgeleverd, zoals:

- bevestiging van de enorme activiteit die op dit terrein plaatsvindt;
- organisaties weten scholen goed te bereiken, met name het basisonderwijs;
- het succes van de voorlichtingen:
  - o scholen zijn enthousiast en willen het volgende jaar weer nieuwe voorlichtingen,
  - o er zijn over het algemeen voldoende vrijwilligers met kwaliteiten om de voorlichtingen te geven,
  - o er is materiaal ontwikkeld en er zijn hulpmiddelen waarmee kan worden geëxperimenteerd;
- vrijwilligers worden ondersteund en toegerust;

- voorlichtingen worden geëvalueerd;
- organisaties zijn bereid om programma's, materialen (spellen, dvd's, etc) te delen met anderen.

Op basis van het onderzoek kunnen er ook een aantal aanbevelingen worden gedaan.

1. Versterken diversiteit van de scholen

De meeste voorlichtingen vinden plaats in het basisonderwijs (met name groep 8). Aanbevolen wordt dat NSGK de voorlichtingen op middelbaar- en beroepsonderwijs (MBO, HBO, WO) stimuleert. Bijvoorbeeld door het mede-financieren van (het ontwikkelen van) voorlichtingsmateriaal en programma's voor deze scholen.

2. Organiseren landelijke bijeenkomst

Uit het onderzoek blijkt duidelijk dat er behoefte is aan een landelijke bijeenkomst waarop uitwisseling plaatsvindt. De volgende onderwerpen kunnen dan aan de orde komen:

a. Spellen als onderdeel van de voorlichting

Verschillende organisaties geven aan dat zij spellen gebruiken tijdens de voorlichtingen. Mogelijk zijn deze spellen ook bruikbaar voor andere organisaties.

b. Voorlichtingsmateriaal

Uit het onderzoek blijkt dat er behoefte is aan informatiemateriaal dat in de klas kan worden uitgedeeld. Voordat hierin stappen ondernomen kunnen worden zal eerst duidelijk moeten zijn welke folders, brochures, flyers, etc zijn er momenteel ontwikkeld en in gebruik zijn (en voor welke doelgroep).

c. Tips en trucs

Bij aanmelding voor de landelijke bijeenkomst kunnen organisaties aangeven welke vragen zij aan de andere organisaties willen stellen. Tijdens de bijeenkomst worden organisaties die antwoorden hebben op de vraag gekoppeld aan de vragende organisatie. Op deze wijze komt de uitwisseling tussen materialen, programma's en goede voorbeelden tot stand.

Een vraag kan bijvoorbeeld zijn: Hoe kom je aan aanpassingen waarmee scholieren kunnen experimenteren?

d. Programmering

Wat is een aantrekkelijke opbouw van een voorlichtingsprogramma?

e. Werving vrijwilligers

De persoonlijke benadering werkt het beste; mensen direct benaderen. Hoe gaat dat in z'n werk?

f. Toerusting vrijwilligers

Vrijwilligers geven vaak zelf aan of zij behoefte hebben aan deskundigheidsbevordering. De 'voors' en 'tegens' van planmatige peiling en deskundigheidsbevordering. Welke competenties heb je nodig als voorlichter?

TOG en PGGO hebben een training voor nieuwe vrijwilligers.

g. Deskundigheidsbevordering van de ervaren voorlichter

Ervaren vrijwilligers krijgen periodiek gerichte training bij MEE Rotterdam Rijnmond, Stichting Gips en PGGO.

h. Uitwisseling van materialen

Op blz. 8 staat een lijst met materialen die organisaties zelf hebben ontwikkeld. Gelegenheid bieden om die uit te wisselen.

i. Evaluatie van voorlichtingen

Wat is een goede en tijdeffectieve manier om te evalueren?

j. Jaarlijkse planning van voorlichtingen

Hoe zorg je voor een jaarlijkse planning, overzicht, continuïteit, etc. Automatiseren?

3. Bepalen vervolgactiviteiten voor NSGK

Naar aanleiding van de landelijke bijeenkomst kan NSGK zich beraden op vervolgactiviteiten. Natuurlijk zal daarbij gekeken worden naar: wat doet programma VCP en wat kan NSGK doen.

17. Vervolgstappen

Naar aanleiding van de inventarisatie worden de volgende vervolgstappen genomen.

Bekendmaken van de resultaten van de inventarisatie	Juni 2010
Landelijke bijeenkomst voor organisaties die voorlichting geven op scholen	Januari 2011
Onderzoek onder scholen*	September – december 2010

* Onderzoek onder reguliere scholen

Uit onderzoek en de praktijk blijkt dat het effect van voorlichtingen op scholen, namelijk positieve beeldvorming t.a.v. mensen met beperkingen, groter is naarmate voorlichtingen worden herhaald. Het is daarom wenselijk dat voorlichting plaatsvinden in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroeps- en wetenschappelijk onderwijs.

In het basisonderwijs worden meer voorlichtingen gegeven omdat het gemakkelijker is in te passen in het lesprogramma. Een reden is wellicht ook dat basisschoolleerlingen makkelijker met zo'n voorlichting omgaan. Jonge kinderen zijn vaak nieuwsgierig en staan open voor nieuwe dingen. In het voortgezet onderwijs is de programmering strakker en de tijd beperkt.

NSGK neemt het initiatief voor een onderzoek onder scholen voor regulier onderwijs om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

- Hoe passen voorlichtingen binnen de programmering van het basisonderwijs, voortgezet onderwijs, beroeps- en wetenschappelijk onderwijs? Op welke vakken sluit een voorlichting het beste aan?
- Wat zijn de wensen van scholen t.a.v. de inhoud van de voorlichtingen?
- Wat zijn de wensen van scholen ten aanzien van de vormgeving van de voorlichtingen (kant-en-klaar lespakket dat docenten zelf kunnen geven of een voorlichting door mensen met beperkingen zelf?).

Het onderzoek vindt plaats onder scholen waar al voorlichtingen worden gegeven en scholen waar dit niet het geval is.

De resultaten van het onderzoek zijn beschikbaar tijdens de landelijke bijeenkomst voor voorlichtende belangenorganisaties in januari 2011.

Bijlage 1 Deelnemende organisaties

	Naam organisatie
1	Stichting GIPS Zuid Limburg
2	Gehandicapten Platform 's-Hertogenbosch
3	Werkgroep Integratie Gehandicapten Nijmegen
4	Gehandicapten Adviesraad Ablasserdam GAA
5	Gehandicaptenraad Deventer (Solcon)
6	Roosendaals Gehandicapten Platform (RoGeP)
7	MEE Rotterdam Rijnmond
8	Tilburgs Overleg Gehandicaptenorganisaties
9	Stichting Gehandicaptenraad Westervoort (GRW)
10	Platform Gehandicaptenbeleid Albrondswaard
11	Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (APCG)
12	Stg. Gehandicaptenbelangen Houten
13	Klas op wielen N.O Twente
14	Lokaal Overleg Gehandicapten Enschede (LOGE)
15	Stichting Platform Gehandicaptenbeleid Hilvarenbeek-Diessen
16	Stichting Gehandicapten Raad Doesburg e.o.
17	Patiëntenvereniging Aangeboren Hartafwijkingen (PAH)
18	Stedelijk Overleg Lichamelijk Gehandicapten Utrecht (Solgu)
19	Belangengroep Gehandicapten Haarlemmermeer (BGH)
20	Gehandicapten Platform Zwartewaterland (GPZ)
21	Gehandicapten Overleg Vianen (GOV)
22	stichting de Upside van Down
23	Endometriose Stichting
24	Gehandicaptenoverleg Kampen - IJsselmuiden
25	Gehandicaptenplatform Giessenlanden, Graafstroom en Zederik, Zedje
26	Nederlandse Federatie Stotteren
27	Gehandicapten Informatie Scholen (GIS) Woerden
28	Gehandicapten platform Geertruidenberg (GPG)
29	Stichting De Kernen Platform (gem. Moerdijk)
30	Platform Gehandicapten Horst a/d Maas
31	Cliëntenbelang Amsterdam
32	Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland
33	Pandora voorlichtingen van Clientenbond/Voice
34	Platform Gehandicapten Westland
35	Platform Gehandicaptenbeleid Goeree Overflakkee (PGGO)
36	Nationaal Epilepsie Fonds
37	GehandicaptenRaad Ede
38	Stichting Gehandicapten Platform Assen (SGPA)

Voorlichting op reguliere scholen

Vragenlijst voor belangenorganisaties²

Jaarlijks worden er enorm veel voorlichtingen op scholen gegeven door belangenorganisaties. Door de jaren heen is er zo een schat aan ervaring en materiaal ontstaan. Hoog tijd om dit eens met elkaar uit te wisselen! Daarom deze inventarisatie 'Voorlichting op reguliere scholen'.

Met deze vragenlijst inventariseren wij wat er op dit moment gedaan wordt aan voorlichting op reguliere scholen³. Op basis van de uitkomsten organiseert NSGK⁴ in samenwerking met Programma VCP een landelijke bijeenkomst waarop belangenorganisaties hun ervaringen kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren. Dan worden ook de uitkomsten van de inventarisatie bekend gemaakt en worden interessante voorbeelden van lesmateriaal en voorlichtingsactiviteiten gepresenteerd.

De inventarisatie bestaat uit een basisvragenlijst en een verdiepingsvragenlijst. Wij vragen u vriendelijk **in ieder geval de basisvragenlijst** in te vullen. Het invullen van deze vragenlijst kost u ongeveer een kwartier. Uiteraard zijn we u zeer erkentelijk indien u tijd kunt nemen om ook de **verdiepingsvragenlijst** in te vullen.

U kunt de ingevulde vragenlijsten **tot 27 maart 2010** mailen aan Joke Visser: info@jokevisser.nl of per post verzenden: 2e Weteringsewal 3, 6661 NC Elst. Met vragen over het onderzoek of de vragenlijst kunt u bellen naar Joke Visser, 06-15007919, of Aartjan ter Haar van programma VCP, 030-2823144.

Toelichting

- Kruis steeds maar één antwoord aan, tenzij nadrukkelijk anders is aangegeven.
- Antwoorden op invulvragen graag in de aangegeven ruimte noteren. U kunt net zoveel ruimte nemen als u nodig heeft.
- Let goed op naar welke vraag u wordt doorverwezen. Sommige vragen hoeft u misschien niet in te vullen.

---

1. Geeft uw organisatie voorlichting op **reguliere** scholen?

- 0 Ja
0 Nog niet, maar dat willen we wél gaan doen -> ga verder naar vraag 5
0 Nee, dat doen wij niet en wij gaan dat ook niet doen. -> ga verder naar vraag 9

Toelichting: .....

---

² Onder belangenorganisaties verstaan wij o.a. gehandicaptenplatforms, afdelingen van gehandicaptenorganisaties, locale gehandicaptenraden, etc.

³ NB. De scholen voor Speciaal Onderwijs blijven in deze enquête buiten beschouwing.

⁴ NSGK financiert projecten op het gebied van wonen, werken, vrije tijd, scholing en beeldvorming.

www.nsgk.nl

.....
2. Hoeveel voorlichtingen geeft uw organisatie gemiddeld per jaar?
(meerdere antwoorden mogelijk)

0	Basisonderwijs	Aantal voorlichtingen per jaar .....
0	VMBO	Aantal voorlichtingen per jaar .....
0	HAVO/VWO	Aantal voorlichtingen per jaar .....
0	Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)	Aantal voorlichtingen per jaar .....
0	Hoger beroepsonderwijs (HBO)	Aantal voorlichtingen per jaar .....
0	Wetenschappelijk Onderwijs/Universiteit	Aantal voorlichtingen per jaar .....
0	Anders, namelijk	Aantal voorlichtingen per jaar .....

Toelichting: .....

.....
3. Waaruit bestaat een voorlichting doorgaans?
(meerdere antwoorden mogelijk)

0	Persoonlijke ervaringsverhalen die in de klas verteld worden
0	Een les over .....
0	Een (deel van een) film/dvd
0	Een ervaringstocht
0	Een spel, namelijk .....
0	Oefeningen/opdrachten
0	Discussie aan de hand van stellingen
0	Anders, namelijk .....

.....
4. Voldoet het materiaal dat u gebruikt voor de voorlichtingen?

0	Ja
0	Deels
0	Nee

Toelichting: .....

.....
5. Aan welk (extra) materiaal heeft uw organisatie **behoefte**?
(meerdere antwoorden mogelijk)

0	Persoonlijke ervaringsverhalen die in de klas verteld worden
0	Een les over .....
0	Een (deel van een) film/dvd
0	Een ervaringstocht
0	Een spel, namelijk .....
0	Oefeningen/opdrachten
0	Discussie aan de hand van stellingen
0	Anders, namelijk .....

6. In welke ruimte worden de voorlichtingen gegeven?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 Leslokaal
- 0 Gymzaal
- 0 Anders, namelijk .....

7. Komt u problemen tegen bij het geven van voorlichting op reguliere scholen?

- 0 Nee
- 0 Ja, namelijk .....

8. Wat heeft uw organisatie nodig om de voorlichtingen te verbeteren?

Denk aan: materialen, deskundigheid, ervaringen van anderen, goede voorbeelden, etc.

.....
.....

9. NSGK neemt, in samenwerking met programma VCP, het initiatief om centraal in Nederland een bijeenkomst te organiseren voor belangenorganisaties die voorlichting geven in het regulier onderwijs. Het doel van deze bijeenkomst is om ervaringen uit te wisselen en van elkaar te leren. Wilt u hiervoor een uitnodiging ontvangen?

- 0 Ja
- 0 Nee

10. Deze vragenlijst is ingevuld door:

(uw naam).....
(e-mail) .....
(tel.nr).....
(naam organisatie).....
(adres) .....

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst!

U kunt de ingevulde vragenlijst mailen aan Joke Visser: info@jokevisser.nl of per post: 2^e Weteringsewal 3, 6661 NC Elst. Met vragen over het onderzoek of de vragenlijst kunt u bellen naar Joke Visser, 06-15007919, of Aartjan ter Haar van programma VCP, 030-2823144.

Hierna vindt u nog een vragenlijst met verdiepvragen over vrijwilligers, materiaal, evaluatie en werving van scholen.

Wij hopen dat u de tijd kunt nemen om ook op deze vragen antwoord te geven.

Voorlichting op reguliere scholen

Verdiepingsvragenlijst voor belangenorganisaties⁵

A. Personele inzet

A1. Wie organiseren de voorlichtingen op reguliere scholen?

- Vrijwilligers
  - Een of meer betaalde medewerkers
  - Zowel vrijwilligers als betaalde medewerkers
  - Anders, namelijk .....
- .....

A2. Door wie worden de voorlichtingen gegeven?

- Door vrijwilligers
  - Door een of meer betaalde medewerkers
  - Door zowel vrijwilligers als betaalde medewerkers
  - Anders, namelijk .....
- .....

A3. Op welke wijze werft u vrijwilligers voor de voorlichtingen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- Oproepen in de nieuwsbrief van mijn organisatie
  - Oproepen op de website van mijn organisatie
  - Advertenties in de plaatselijke krant
  - Via de Vrijwilligerscentrale
  - Nieuwe vrijwilligers melden zich vanzelf aan, daar hoeven we geen moeite voor te doen
  - Anders, namelijk .....
- .....

A4. Lukt het u om voldoende vrijwilligers te vinden voor de voorlichtingen?

- Ja
- Nee

Toelichting: .....

.....

⁵ Onder belangenorganisaties verstaan wij o.a. gehandicaptenplatforms, afdelingen van gehandicaptenorganisaties, locale gehandicaptenraden, etc.

A5. Welke activiteiten onderneemt u om **nieuwe** vrijwilligers toe te rusten voor hun taak om voorlichtingen te geven? (meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 Nieuwe vrijwilligers volgen een gerichte cursus/training die wij daarvoor zelf hebben ontwikkeld
- 0 Nieuwe vrijwilligers volgen een gerichte cursus/training bij een *andere* organisatie
- 0 Nieuwe vrijwilligers gaan eerst als toehoorder mee naar voorlichtingen en leren het 'werkendeweg'
- 0 Anders, namelijk.....

A6. Welke activiteiten onderneemt u om **ervaren** vrijwilligers scherp te houden voor hun taak om voorlichtingen te geven? (meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 Ervaren vrijwilligers volgen periodiek een gerichte cursus/training die wij zelf hebben ontwikkeld
- 0 Ervaren vrijwilligers volgen periodiek een gerichte cursus/training bij een *andere* organisatie
- 0 Wij bespreken regelmatig onze ervaringen en leren daarvan
- 0 Anders, namelijk.....

A7. Op welke wijze peilt u de behoefte aan deskundigheidsbevordering voor uw vrijwilligers? (meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 Door individuele gesprekken met vrijwilligers
- 0 Door het te vragen tijdens vergaderingen
- 0 Mensen komen daar zelf mee
- 0 Daar komen wij eigenlijk niet aan toe
- 0 Anders, namelijk.....

B. Materiaal

B1. Heeft uw organisatie zelf materiaal ontwikkeld voor de voorlichtingen op reguliere scholen?

- 0 Ja -> ga verder naar vraag **B2**
- 0 Nee -> ga verder naar **C. Evaluatie**

B2. Welk materiaal heeft uw organisatie ontwikkeld voor de voorlichtingen op reguliere scholen? (meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 Persoonlijke ervaringsverhalen die in de klas verteld worden
- 0 Een les over .....
- 0 Een (deel van een) film/dvd
- 0 Een ervaringstocht
- 0 Een spel, namelijk .....
- 0 Oefeningen/opdrachten
- 0 Discussie aan de hand van stellingen
- 0 Anders, namelijk .....

.....
B3. Bent u tevreden over het materiaal dat uw organisatie zelf heeft ontwikkeld?

- 0 Ja
- 0 Deels
- 0 Nee

Toelichting: .....
.....

B4. Programma VCP gaat op haar website een databank inrichten met voorlichtingsmateriaal voor scholen. Bent u bereid om materiaal dat uw organisatie zelf heeft ontwikkeld beschikbaar te stellen aan anderen?

- 0 Ja, namelijk het volgende materiaal: .....
.....
.....
- 0 Nee

C. Evaluatie

C1. Worden de voorlichtingen door uw organisatie geëvalueerd?

- 0 Ja, alleen binnen onze eigen organisatie
- 0 Ja, alleen met de school
- 0 Ja, zowel binnen onze eigen organisatie als met de school
- 0 Nee, wij evalueren niet -> ga verder naar **D. Werving scholen**

C2. Heeft uw organisatie een evaluatieformulier ontwikkeld?

- 0 Ja
- 0 Nog niet, maar dat willen we wél gaan doen -> ga verder naar **D. Werving scholen**
- 0 Nee -> ga verder naar **D. Werving scholen**

C3. Bent u tevreden over het evaluatieformulier dat uw organisatie zelf heeft ontwikkeld?

- 0 Ja
- 0 Nee

Toelichting: .....
.....

C4. Bent u bereid om het evaluatieformulier dat uw organisatie zelf heeft ontwikkeld beschikbaar te stellen aan anderen?

- 0 Ja
- 0 Nee

Toelichting: .....

.....

.....

D. Werving van scholen

D1. Op welke wijze werft uw organisatie reguliere scholen om voorlichting te geven?
(meerdere antwoorden mogelijk)

- 0 via een wervingsbrief
  - 0 via telefonisch contact met docenten
  - 0 via persoonlijke contacten met docenten
  - 0 we hoeven nauwelijks te werven, scholen benaderen ons met de vraag om een voorlichting te komen geven
  - 0 anders, namelijk.....
- .....

E. Gegevens

Deze vragenlijst is ingevuld door:

(uw naam).....

(e-mail) .....

(tel.nr).....

(naam organisatie).....

(adres) .....

Hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst!

**U kunt de ingevulde vragenlijst mailen aan Joke Visser: info@jokevisser.nl of per post verzenden: 2^e Weteringsewal 3, 6661 NC Elst.
Met vragen over het onderzoek of de vragenlijst kunt u bellen naar Joke Visser, 06-15007919, of Aartjan ter Haar van programma VCP, 030-2823144.**